

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie

Instytut Pielęgniarstwa

Opis modułu kształcenia

Nazwa modułu (przedmiotu)		Podstawy pielęgniarstwa			Kod podmiotu	IP.1/POP-PP					
Kierunek studiów		Pielęgniarstwo									
Profil kształcenia		praktyczny									
Poziom studiów		Studia pierwszego stopnia									
Forma studiów		stacjonarny									
Semestr studiów		I									
					Zajęcia z zakresu nauk podstawowych	Nie					
Tryb zaliczenia przedmiotu		Zaliczenie na ocenę		Liczba punktów ECTS			Sposób ustalania oceny z przedmiotu				
Formy zajęć i inne		Liczba godzin zajęć w semestrze		Zajęcia teoretyczne	6	Zajęcia praktyczne		2	Praktyka zawodowa	-	Waga w %
		Całkowita	Pracy studenta	Zajęcia kontaktowe	Sposoby weryfikacji efektów kształcenia w ramach form zajęć						
Wykład		80	20	60	Zaliczenie na ocenę – sprawdzian pisemny					50%	
Ćwiczenia praktyczne		90	30	60	Zaliczenie na ocenę – sprawdzian praktyczny w warunkach symulowanych					40%	
Zajęcia praktyczne		50	10	40	Zaliczenie na ocenę – sprawdzian praktyczny w warunkach rzeczywistych					10%	
Razem:		220	60	160						Razem	100%
Kategoria efektów	Lp.	Efekty kształcenia dla modułu (przedmiotu)			Sposoby weryfikacji efektu kształcenia	Efekty kierunkowe		Uwagi			
Wiedza	1.	Wskazuje uwarunkowania rozwoju pielęgniarstwa z perspektywy czasu (przeszłość, teraźniejszość, przyszłość) na tle transformacji opieki.			Sprawdzian pisemny	C.W1.					
	2.	Omawia istotę współczesnego pielęgniarstwa w wymiarze teoretycznym i praktycznym oraz proces jego profesjonalizacji.			Sprawdzian pisemny	C.W2.					
	3.	Definiuje pielęgnowanie oraz określa w nim miejsce wspierania, pomagania i towarzyszenia.			Sprawdzian pisemny	C.W3.					
	4.	Charakteryzuje rolę i funkcje zawodowe pielęgniarki oraz rolę pacjenta w procesie realizacji opieki zdrowotnej.			Sprawdzian pisemny	C.W4.					
	5.	Opisuje proces pielęgnowania (istota, etapy, zasady stosowania) i primary nursing (istota, odrębności) oraz wpływ pielęgnowania tradycyjnego na funkcjonowanie praktyki pielęgniarskiej.			Sprawdzian pisemny	C.W5.					
	6.	Zna i stosuje klasyfikacje diagnoz pielęgniarskich.			Sprawdzian pisemny	C.W6.					
	7.	Określa istotę opieki pielęgniarskiej opartej o założenia teoretyczne F. Nightingale, V. Henderson, D. Orem, C. Roy i B. Neuman oraz innych teorii klasycznych pielęgniarstwa.			Sprawdzian pisemny	C.W7.					
	8.	Różnicuje udział pielęgniarki w zespole interdyscyplinarnym w procesie promowania zdrowia, profilaktyki, diagnozowania, leczenia i rehabilitacji.			Sprawdzian pisemny	C.W8.					
Umiejętności	1.	Proponuje model pielęgnowania i stosuje w praktyce wybrane teorie pielęgniarstwa.			Obserwacja ciągła Sprawdzian praktyczny	C.U1.					
	2.	Gromadzi informacje metodą wywiadu, obserwacji, pomiarów bezpośrednich i pośrednich (skale), analizy dokumentacji (w tym analizy badań diagnostycznych), badania fizykalnego w celu rozpoznawania stanu zdrowia pacjenta i sformułowania diagnozy pielęgniarskiej.			Praca pisemna (plan pielęgnowania)	C.U2.					
	3.	Ustala cele i plan opieki nad człowiekiem chorym lub niepełnosprawnym.			Praca pisemna (plan pielęgnowania)	C.U5.					
	4.	Planuje i realizuje opiekę pielęgniarską wspólnie z chorym lub niepełnosprawnym i jego rodziną.			Obserwacja ciągła Praca pisemna (plan pielęgnowania)	C.U6.					
	5.	Dokonyuje bieżącej i końcowej oceny stanu zdrowia pacjenta i skuteczności działań pielęgniarskich.			Obserwacja ciągła	C.U8.					
	6.	Przechowuje leki zgodnie z obowiązującymi standardami.			Sprawdzian praktyczny	C.U9.					
	7.	Podaje choremu leki różnymi drogami, zgodnie z pisemnym zleceniem lekarza oraz oblicza dawki leków.			Obserwacja ciągła Sprawdzian praktyczny	C.U10.					

	8.	Pomaga choremu w jedzeniu, wydalaniu, poruszaniu się i dbaniu o higienę osobistą.	Obserwacja ciągła Sprawdzian praktyczny	C.U11.
	9.	Pielegnuje skórę i jej wytwory oraz błony śluzowe z zastosowaniem środków farmakologicznych i materiałów medycznych, w tym stosuje kąpiele lecznicze.	Sprawdzian praktyczny	C.U12.
	10.	Dobiera technikę i sposoby zakładania opatrunków na rany, w tym wykorzystuje bandażowanie.	Sprawdzian praktyczny	C.U13.
	11.	Wykorzystuje różne techniki karmienia pacjenta.	Sprawdzian praktyczny	C.U14.
	12.	Wykonuje zabiegi doodbytnicze – lewatywę, wlewkę, kroplówkę, suchą rurkę do odbytu.	Sprawdzian praktyczny	C.U15.
	13.	Układa chorego w łóżku w pozycjach terapeutycznych i zmienia te pozycje.	Sprawdzian praktyczny	C.U17.
	14.	Wykonuje gimnastykę oddechową i drenaż złożeniowy, inhalację i odśluzowywanie dróg oddechowych.	Sprawdzian praktyczny	C.U18.
	15.	Wykonuje nacieranie, oklepywanie i inne techniki masażu klasycznego, ćwiczenia czynne i bierne.	Sprawdzian praktyczny	C.U19.
	16.	Zapewnia choremu bezpieczne otoczenie.	Obserwacja ciągła	C.U20.
	17.	Stwarza choremu warunki do snu i wypoczynku.	Obserwacja ciągła	C.U21.
	18.	Wykonuje płukanie oka i ucha.	Sprawdzian praktyczny	C.U22.
	19.	Stosuje zabiegi przeciwzapalne i bańki lekarskie.	Sprawdzian praktyczny	C.U25.
Kompetencje społeczne	1.	Szanuje godność i autonomię osób powierzonych opiece.	Obserwacja ciągła	C.K1.
	2.	Przestrzega wartości, powinności i sprawności moralnych w opiece.	Obserwacja ciągła	C.K3.
	3.	Wykazuje odpowiedzialność moralną za człowieka i wykonywanie zadań zawodowych.	Obserwacja ciągła	C.K4.
	4.	Przestrzega praw pacjenta.	Obserwacja ciągła	C.K5.
	5.	Rzetelnie i dokładnie wykonuje powierzone obowiązki zawodowe.	Obserwacja ciągła	C.K6.
	6.	Przestrzega tajemnicy zawodowej.	Obserwacja ciągła	C.K7.
	7.	Współdziała w ramach zespołu interdyscyplinarnego w rozwiązywaniu dylematów etycznych z zachowaniem zasad kodeksu etyki zawodowej.	Obserwacja ciągła	C.K8.
	8.	Przejawia empatię w relacji z pacjentem i jego rodziną oraz współpracownikami.	Obserwacja ciągła	C.K10.

Prowadzący

Forma zajęć	Prowadzący zajęcia (tytuł/stopień naukowy, imię i nazwisko)
Wykład	Mgr Dariusz Klonowski
Ćwiczenia praktyczne	Mgr Agnieszka Wolińska Mgr Estera Kołat
Zajęcia praktyczne	Mgr Estera Kołat Mgr Anna Zylińska

Treści kształcenia

Wykład	Metody dydaktyczne	Wykład z wykorzystaniem technik multimedialnych, dyskusja	
L.p.	Tematyka zajęć	Tematyczne efekty kształcenia W wyniku kształcenia student:	Liczba godzin
1.	Wprowadzenie do przedmiotu.	- zna tematykę zajęć, zasady organizacji i zaliczania semestrów, podstawową i uzupełniającą literaturę pomocną do studiowania przedmiotu.	1
2.	Historyczne i społeczne uwarunkowania rozwoju pielęgniarstwa. Perspektywy rozwoju pielęgniarstwa. Pielęgniarstwo jako system. Filozofia pielęgniarstwa Pojęcia związane ze zdrowiem i chorobą.	- opisuje i wyjaśnia cele i przemiany rozwojowe profesji pielęgniarstwa, - wyjaśnia podstawy naukowe pielęgniarstwa, - zna i definiuje istotę i naturę pielęgniarstwa, - zna podstawowe pojęcia związane ze zdrowiem i chorobą, - różnicuje pozytywne i negatywne uwarunkowania zdrowia.	5
3.	Człowiek – istotą bio-psycho-społeczno-duchową: <ul style="list-style-type: none"> • Natura ludzka „homo sapiens” (Człowiek jako istota biologiczna, psychiczna) • „Homo socius” (Człowiek jako istota społeczna) • Natura ludzka „homo spiritualis” (Człowiek istota duchowa) • Rozwój osobniczy (Ontogeneza). 	- definiuje i opisuje naturę ludzką oraz jej bio-psycho-społeczno-duchowe determinanty, - zna podstawowe teorie opisujące osobowość ludzką, - potrafi odnieść typy zachowań ludzkich do poznanych teorii, - zna teorie i etapy rozwoju osobniczego człowieka.	5
4.	Środowisko człowieka. Miejsce świadczenia opieki. Podmiot opieki.	- zna uwarunkowania rozwoju środowiskowego człowieka, - zna czynniki wpływające na modyfikację środowiska, - ocenia stan podmiotu opieki w kontekście społecznym.	4
5.	Teorie zapożyczone od innych nauk. Holistyczne podejście do podmiotu opieki.	- zna relacje zachodzące pomiędzy wybranymi pojęciami istotnymi dla pielęgniarstwa - nauka, wiedza, filozofia, teoria, paradygmat, - definiuje pojęcie holizmu w medycynie, określić założenia opieki holistycznej.	4
6.	Teorie pielęgnowania Wybrane założenia teorii pielęgniarstwa a praktyka pielęgniarstwa: <ul style="list-style-type: none"> • Model teoretyczny pielęgniarstwa F.Nightingale • Model teoretyczny pielęgniarstwa V.Henderson • Model teoretyczny pielęgniarstwa D.Orem • Model teoretyczny pielęgniarstwa H.Peplau • Model teoretyczny pielęgniarstwa C.Roy • Model teoretyczny pielęgniarstwa M.Leininger. 	- definiuje podstawowe pojęcia mieszczące się w obszarze teorii pielęgniarstwa, - określa istotę teorii pielęgniarstwa, - charakteryzuje podstawowe założenia teorii pielęgniarstwa według wybranych orientacji, - stosuje wybrany model teoretyczny w odniesieniu do konkretnej sytuacji zdrowotnej pacjenta, - definiuje, interpretuje i różnicuje podstawowe pojęcia: osoba, zdrowie, środowisko, pielęgniarstwo, - wyjaśnia pojęcie samoopieki i deficytu oraz omówić rolę pielęgniarki w rozwijaniu samoopieki i niwelowaniu deficytu samoopieki, - omówia fazy relacji pielęgniarka-pacjent oraz scharakteryzować rolę pielęgniarki w tej relacji, - wyjaśnia pojęcie adaptacji oraz jej związek ze zdrowiem człowieka i pielęgniarstwem.	10
7.	Pomaganie istotą pielęgnowania. Wsparcie społeczne a pielęgnowanie.	- definiuje pojęcie opieki i określić jego genezę, - zna zakres i charakter zachowań opiekuńczych, - określa istotę opieki nieprofesjonalnej, samoopieki i opieki profesjonalnej, - definiuje przynajmniej trzy wybrane określenia pielęgnowania, - omówia istotę działalności zawodowej pielęgniarki-pielęgnowania, - różnicuje pojęcie pielęgnowania i pielęgnacji, - omawia znaczenie pomagania i wspierania w pielęgnowaniu, - opisuje czynniki i proces generowania zmian w zakresie definiowania pielęgnowania.	4

8.	Jakość opieki pielęgniarskiej a praktyka pielęgniarska.	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje zainteresowanie wynikami badań pielęgniarskich pozwalających na posiadanie aktualnej wiedzy i umiejętności zawodowych, - określa przedmiot i kryteria oceny jakości w odniesieniu do różnych form opieki pielęgniarskiej, - różnicuje pojęcia: standard, algorytm, procedura postępowania. 	3
9.	Komunikowanie się w relacji pielęgniarka-pacjent (człowiek stary, dziecko, pacjent nieprzytomny).	<ul style="list-style-type: none"> - zna znaczenie podstawowych założeń procesu komunikowania, - wyjaśnia istotę komunikowania się między ludźmi, - wyjaśnia istotę komunikowania się z pacjentem, - omawia formy komunikacji międzyludzkiej, - różnicuje formy komunikowania się, - wyjaśnia różnice pomiędzy partnerskim a niepartnerskim stylem komunikowania, - określa zasady komunikowania się z pacjentem, - uzasadnia konieczność stosowania zasad komunikowania się pielęgniarki z pacjentem, - zna zasady komunikowania się w kontaktach z pacjentem i jego rodziną, - wykazuje aktywną postawę w komunikowaniu się z pacjentem. 	4
10.	Rola i funkcje zawodowe pielęgniarek.	<ul style="list-style-type: none"> - określa istotę działalności zawodowej pielęgniarki, - formułuje rolę i funkcje zawodowe pielęgniarki; wyjaśnić pojęcie kwalifikacji i kompetencji zawodowych pielęgniarki, - wymienia i omawia zakres zadań wykonywanych przez pielęgniarkę na rzecz podmiotu opieki, - wyjaśnia pojęcia: odbiorca usług pielęgniarskich, pacjent, podmiot opieki, - wyjaśnia relację między zindywidualizowanym a całościowym postrzeganiem podmiotu opieki. 	3
11.	Nowoczesne i tradycyjne pielęgowanie a samodzielność zawodowa pielęgniarek. Determinanty miejsca i roli pielęgniarki w wielozawodowym zespole opiekuńczym.	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia wpływ czynników demograficznych na pielęgniarsztwo, - ukazuje zależności między sytuacją polityczną kraju a pielęgniarsztwem, - wyjaśnia wpływ czynników społeczno-kulturowych na rozwój pielęgniarsztwa; - wskazuje czynniki warunkujące rozwój współczesnego pielęgniarsztwa, - prognozuje zakres i charakter zmian dotyczących istoty pielęgowania w perspektywie 20 lat, - określa rolę pielęgniarki w wielozawodowym zespole opiekuńczym. 	3
12.	Proces pielęgowania.	<ul style="list-style-type: none"> - określa istotę pielęgowania zindywidualizowanego, - charakteryzuje poszczególne etapy procesu pielęgowania, - określa rolę i zadania pielęgniarki w procesie pielęgowania, - przedstawia zasady formułowania diagnozy pielęgniarskiej. 	8
13.	Przyjęcie do szpitala i bezpieczeństwo pacjentów.	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje metody gromadzenia informacji o pacjencie i jego środowisku, - określa zakres i charakter obserwacji służącej ocenie stanu pacjenta i jego środowiska, - określa zasady obserwacji pacjenta, - zna zasady i sposób obserwacji pacjenta i jego środowiska, - określa zasady prowadzenia wywiadu z pacjentem, - omawia kwestionariusz wywiadu z pacjentem i jego rodziną, - zna zasady przeprowadzenia wywiadu z pacjentem, - zna zasady przygotowania pacjenta do czynności pielęgniarskich bez naruszenia prawa do intymności i poszanowania godności. 	6
Razem liczba godzin:			60

Ćwiczenia praktyczne		Metody dydaktyczne	Pokaz, instruktaż wstępny, bieżący i końcowy, objaśnienie, wyjaśnienie	
Lp.	Tematyka zajęć	Tematyczne efekty kształcenia W wyniku kształcenia student:		Liczba godzin
1.	Desmurgia. Bandażowanie poszczególnych części ciała zgodnie celem i zasadami.	<ul style="list-style-type: none"> - bandażuje kończynę górną, - bandażuje kończynę dolną, - unieruchamia kończynę górną opatrunkiem Dessaulta, -bandażuje klatkę piersiową i brzuch, - bandażuje głowę i twarz. 		15
2.	Działania w zakresie higieny osobistej i otoczenia pacjenta.	<ul style="list-style-type: none"> - ściela łóżko i zmienia bieliznę pościelową, - zapewnia higienę ciała choremu leżącemu, - utrzymuje w czystości skórę głowy i włosów chorego, - pielęgnuje jamę ustną u ciężko chorego, - zapobiega odleżynom u ciężko chorego, - układa pacjenta w łóżku w różnych pozycjach z zastosowaniem udogodnień w zależności od schorzenia, 		20

		- prowadzi uruchamianie chorego, - wykonuje ćwiczenia uruchamiające i gimnastykę oddechową, - pomaga pacjentowi w przemieszczaniu się.	
3.	Ocena stanu pacjenta - pomiary podstawowych funkcji życiowych.	- prowadzi podstawową dokumentację chorego w szpitalu, - dokonuje pomiarów podstawowych funkcji życiowych: tętna, ciśnienia tętniczego krwi, temperatury ciała, oddechów.	10
4.	Udział pielęgniarki w leczeniu farmakologicznym.	- podaje leki drogą doustną, - podaje leki do oka, ucha, nosa, - podaje leki na skórę.	5
5.	Działania lecznicze – zabiegi przeciwzapalne.	- oddziałuje leczniczo fizykalnymi środkami przeciwzapalnymi (okłady, worek z lodem, termofor). - potrafi omówić działanie lecznicze baniek ogniowych i bezogniowych; stosuje bańki bezogniowe.	5
6.	Zabiegi lecznicze w obrębie układu pokarmowego.	- wykonuje zabiegi w obrębie układu pokarmowego - zabiegi dorektalne: lewatywę, wlewki doodbytnicze (lecznicza i przeczyszczająca), kroplowy wlew doodbytniczy, suchą rurkę.	5
Razem liczba godzin:			60

Zajęcia praktyczne		Metody dydaktyczne	Pokaz, instruktaż wstępny, bieżący i końcowy, pogadanka, opis, objaśnienie, wyjaśnienie.	
Lp.	Tematyka zajęć	Tematyczne efekty kształcenia W wyniku kształcenia student:		Liczba godzin
1.	Przyjęcie chorego do szpitala.	- zapoznaje się z topografią szpitala, - zapoznaje się z procedurą przyjęcia chorego do szpitala, - zapoznaje się z zasadami pracy izby przyjęć, - zapoznaje się ze specyfiką pracy pielęgniarek na poszczególnych oddziałach.		8
2.	Przyjęcie chorego do oddziału.	- przyjmuje chorego do oddziału, - prowadzi dokumentację chorego na danym oddziale, - kształtuje umiejętności nawiązywania kontaktu interpersonalnego z współpracownikami, - nawiązuje kontakt z pacjentem i jego rodziną.		8
3.	Planowanie opieki pielęgniarskiej. Diagnostyka pielęgniarska.	- zbiera informacje o pacjencie niezbędne do sformułowania diagnozy pielęgniarskiej poprzez: wywiad, analizę dokumentów i obserwację. - rozpoznaje problemy pielęgnacyjne u pacjenta, - planuje i wdraża opiekę pielęgniarską w wybranym przypadku, - ocenia realizację opieki pielęgniarskiej, - zapoznaje się z zasadami pisania raportu pielęgniarskiego, - prezentuje postawę wrażliwości na potrzeby pacjentów w oddziale.		8
4.	Udział pielęgniarki w badaniu fizykalnym.	- dokonuje pomiaru parametrów życiowych chorego: tętna, ciśnienia tętniczego krwi, temperatury i oddechu, - prowadzi kartę gorączkową, - odczytuje zlecenia lekarskie, - realizuje zlecenia lekarskie zgodnie z zasadami, - rozkłada zlecone leki zgodnie z zasadami.		8
5.	Metody i techniki realizacji potrzeb w zakresie higieny osobistej u pacjenta pozostającego w łóżku.	- wykonuje zabiegi higieniczne u pacjenta ciężko chorego, - prowadzi toaletę p/odleży nową, stosuje udogodnienia p/odleży nowe, - prowadzi toaletę jamy ustnej, - ścieli łóżko pacjenta, - zmienia bieliznę osobistą pacjenta i bieliznę pościelową, - zmienia pozycje ciała ciężko chorego, - prowadzi uruchamianie chorego; wykonuje ćwiczenia uruchamiające i gimnastykę oddechową, - pomaga pacjentowi w przemieszczaniu się, potrafi omówić zasady bezpiecznego transportu chorego, - zapewnia pacjentowi wygodę i pomoc w zmianie pozycji, poruszaniu się i transporcie (stosownie do stanu klinicznego pacjenta), - kształtuje poczucie odpowiedzialności i empatii.		8
Razem liczba godzin:				40

Literatura podstawowa:

1.	Bandażowanie / Anna Chrzęszczewska. - Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2010.
2.	Pielęgniarstwo : podręcznik dla studiów medycznych / red. Kazimiera Zahradniczek; Wiesława Ciechaniewicz [et al.]. - Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2004.
3.	Pielęgniarstwo : ćwiczenia / red. Wiesława Ciechaniewicz. - Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2006.
4.	Podstawy pielęgniarstwa : podręcznik dla studentów i absolwentów kierunków pielęgniarstwo i położnictwo / red. Barbara Ślusarska, Danuta Zarzycka, Kazimiera Zahradniczek; Wiesława Ciechaniewicz [et al.]. - Lublin : Czelej, 2008.
5.	Procedury pielęgniarskie : podręcznik dla studiów medycznych / red. Maria Kózka, Lucyna Płaszewska-Żywko. - Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, cop. 2009.
6.	Diagnozy i interwencje pielęgniarskie : podręcznik dla studiów medycznych / red. Maria Kózka, Lucyna Płaszewska-Żywko; Grażyna Cepuch [et al.]. - Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2008.

7.	Technika zabiegów pielęgniarских / Norma Dison; tł. z ang. Krzysztof Bielecki, Janusz Kącki, Danuta Stryjecka-Rowińska. - Wyd. 3. - Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 1998.
8.	Profilaktyka i leczenie odleżyn : poradnik dla pielęgniariek, położnych i wszystkich innych osób, którym bliska jest problematyka odleżyn / Joanna Rosińczuk-Tonderys, Izabella Uchmanowicz, Marta Arendarczyk. - Wrocław : Wydaw. Continuo, 2005.
9.	Zasady podnoszenia i przemieszczania pacjentów : przewodnik dla pielęgniariek / red. Paul Lloyd, Elżbieta Szałkiewicz; tł. Jacek Smereka. - Wyd. 1 pol. - Wrocław : Urban & Partner, 2000.
10.	Modele opieki pielęgniarskiej nad chorym dorosłym : podręcznik dla studiów medycznych / red. nauk. Maria Kózka, Lucyna Płaszewska-Żywko ; [aut. Iwona Bodys-Cupak et al.]- Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, cop. 2010.

Literatura uzupełniająca:

1.	Wprowadzenie do diagnozy pielęgniarskiej : podręcznik dla studiów medycznych / red. Jolanta Górajek-Jóźwik ; Wiesława Ciechaniewicz [et al.]. - Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, cop. 2007.
2.	Filozofia i teorie pielęgniarstwa / red. Jolanta Górajek-Jóźwik; Wiesława Ciechaniewicz [et al.]. - Lublin : Czelej, 2007.
3.	Encyklopedia dla pielęgniariek i położnych. T. 1, 2,3/ red. nauk. Teresa Widomska-Czekajska, Jolanta Górajek-Jóźwik ; [aut. Krystyna Bernat et al.]- Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2010.
4.	Opatrywanie ran, wiedza i umiejętności/ Małgorzata Budynek , Cyprian Nowacki. – Lublin : Makmed, 2008.
5.	Leczenie odleżyn i ran przewlekłych / Grzegorz Krasowski, Marek Kruk. - Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2008.
6.	Pielęgniarstwo w Polsce i na świecie : kompendium wiedzy dla studentów pielęgniarstwa / Wiesława Włodarczak.- Piła : Wydawnictwo Tekst, 2009.
7.	Komunikowanie interpersonalne w pielęgniarstwie / red. Anna Kwiatkowska, Elżbieta Krajewska-Kułak, Wenancjusz Panek; Anna Bartoszewicz [et al.]. - Lublin : Czelej, 2003.
8.	CZASOPISMA: Pielęgniarstwo XXI wieku, Problemy Pielęgniarstwa, Magazyn Pielęgniarki i Położnej.

.....
 Koordynator modułu (przedmiotu)
 podpis

.....
 Dyrektor Instytutu
 pieczęć i podpis